

บทที่ 3

การอพยพของชาวเวียดนามในไทย

ในบทนี้ผู้ศึกษาจะศึกษาถึงการอพยพของชาวเวียดนามในไทย โดยแบ่งยุคที่จะศึกษาออกเป็น 4 ช่วง ตามยุคสมัยของการอพยพมายังประเทศไทย เข้ามาของการศึกษาออกเป็น 4 ช่วงตามยุคของการเข้ามาด้วยกันคือ

1. ยุคการอพยพเข้ามาของชาวเวียดนามก่อนการเกิดรัฐชาติ
2. ยุคการอพยพเข้ามาของชาวเวียดนามหลังการเกิดรัฐชาติ
3. ยุคการอพยพเข้ามาของชาวเวียดนามภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อเนื่องถึงยุคสงครามเย็น
4. ยุคการอพยพชาวเวียดนามจากจังหวัดหนองคายไปยังจังหวัดพัทลุง ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม(พ.ศ.2496)

3.1 ยุคการอพยพเข้ามาของชาวเวียดนามก่อนการเกิดรัฐชาติ

หลักฐานที่แน่ชัดของการย้ายถิ่นของชาวเวียดนามมายังประเทศไทยหรือสยามปรากฏขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) กษัตริย์ที่ 27 แห่งกรุงศรีอยุธยา มีหมู่บ้านชาวเวียดนามตั้งอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านชาวต่างชาติประเทศอื่นๆในอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาแล้ว ชาวเวียดนามเดินทางทั้งทางบกและทางเรือมาอาศัยยังอยุธยาและจันทบุรี และส่วนน้อยเดินทางไปยังพินนูล็อก มะริด ตะนาวศรี การเดินทางไปยังมะริดและตะนาวศรีนั้นบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเป็นผู้นำเข้ามาเพื่อฝึกสอนศาสนาและพร้อมกันนั้นก็ได้ลี้ภัยทางศาสนาด้วย

ชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาเดิมมีอาชีพหลักคือ ทำนาและทำการเกษตรโดยทั่วไป ส่วนอาชีพเสริมก็คือการประมง มีประสบการณ์ด้านการผลิตสินค้าทะเลและสัตว์น้ำจืด รวมไปถึงการเดินทางเรือหาปลาตามแม่น้ำลำคลอง เมื่อมาอยู่เมืองไทยได้เปลี่ยนจากการเป็นชาวนามายึดอาชีพหัตถกรรม

สาเหตุของการย้ายถิ่นของชาวเวียดนามในช่วงเวลานี้ สืบเนื่องมาจากความขัดแย้งอันรุนแรงระหว่างขุนนางตระกูลจิงห์ หรือ ตรินห์ (Trinh) และเหงียน (Nguyen) และจากการที่ราชสำนักเวียดนามต่อต้านและข่มเหงชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาคริสต์ซึ่งนำโดยบาทหลวงชาวโปรตุเกส แล้วเข้าสู่ลาวไทย เป็นผลทำให้มีชาวเวียดนามในกรุงศรีอยุธยาได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้ง

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงมีนโยบายเปิดประเทศ เจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ทรงมีนโยบายส่งเสริมการค้ากับต่างประเทศ ให้เสรีภาพทางศาสนาทั้งต่อชาวสยามและชาวต่างชาติที่อาศัยและตั้งภูมิลำเนาอยู่ในกรุงศรีอยุธยา และยังพระราชทานที่ดินให้อยู่อาศัยตามเชื้อชาติในบริเวณรอบนอกเขตพระนคร

นอกจากนี้ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชยังทรงมองเห็นความสำคัญของชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยาสมัยนั้น ในแง่ที่เป็นกำลังคนเพื่อการพัฒนาประเทศ

ด้วยเสรีภาพทางศาสนา¹ ทำให้บาทหลวงชาวตะวันตกเข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในกรุงศรีอยุธยา โดยมีชาวเวียดนามเดินทางตามมาด้วย การให้เสรีภาพทางศาสนาแก่บาทหลวงชาวตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวฝรั่งเศส ได้มีผลต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์กับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ของฝรั่งเศส ซึ่งกำลังมีอำนาจในยุโรปในขณะนั้นและเป็นที่ยำเกรงของฮอลันดา และอังกฤษ¹ การมีความสัมพันธ์อันดีกับฝรั่งเศสจึงเป็นผลดีต่อการถ่วงดุลอำนาจกับประเทศอื่นๆ ในยุโรปที่ก้าวเข้ามาแสวงหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเวลานั้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ได้เกิดการจลาจลสู้รบเพื่อชิงราชบัลลังก์ ใน พ.ศ. 2231 ก็ทำให้ชาวเวียดนามจำนวนหนึ่งอพยพออกจากกรุงศรีอยุธยาไป

ต่อมาตลอดสมัยราชวงศ์บ้านพลูหลวง (พ.ศ. 2231-2310) ไทยได้หันไปดำเนินนโยบายไม่คบค้ากับชาวตะวันตกเช่นแต่ก่อน นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ. 2241-2251) เป็นต้นมา พระองค์ทรงชิงชังชาวตะวันตกโดยเฉพาะชาวฝรั่งเศสและพวกที่นับถือคริสต์ศาสนาอย่างรุนแรง จนถึงกับมีการทารุณกรรมเพราะระแวงว่าจะเป็นผู้นำอันตรายมาคุกคามเอกราชของประเทศ แม้ว่าในปลายรัชกาลพระองค์จะทรงลดหย่อนความรุนแรงและทรงเมตตาให้ชาวเวียดนามได้อยู่อาศัยในที่เดิมและปฏิบัติกิจทางศาสนาได้ตามใจชอบก็ตาม ความสงบสุขที่เคยมีก็ถูกกำจัดให้น้อยลงกว่าในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ ทั้งนี้เนื่องจากชาวเวียดนามมีความสัมพันธ์กับบาทหลวงฝรั่งเศสซึ่งเป็นชาติที่ไทยระแวงว่าจะทำให้เกิดอันตรายได้ จำนวนชาวเวียดนามที่ยังคงสมัครอยู่ในกรุงศรีอยุธยาจึงเหลือน้อยมากและที่เหลือก็เป็นพวกที่ศรัทธาในศาสนาอย่างจริงจังเท่านั้น ดังนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าชาวเวียดนามในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นพวกที่ลี้ภัยทางการเมืองและศาสนามากกว่าจะเข้ามาเพราะเห็นแก่ความอุดมสมบูรณ์ของเมืองไทย

ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี อดงเซียนซุน หรือ เหงียนเฟือก ซวน (Nguyen PhuocXuan) น้องของเจ้าเมืองเว้และผู้ติดตามได้หนีภัยทางการเมืองและการสู้รบแย่งชิงอำนาจกับพวกไตเซิน (Tay Son) มาจากบันทายมาศ หรือห้า เตียน (Ha Tien) ซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของเวียดนามในปัจจุบันและได้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในพระเจ้ากรุงธนบุรีในราวปี พ.ศ.2309ต่อมาถูกประหารชีวิตพร้อม

¹ บุญศักดิ์ สักคานูวัฒน์.50 ปีภษตรีไทย. สำนักพิมพ์อานวสาสน์.กรุงเทพฯ,2529,หน้า 64

ด้วยผู้ติดตาม ส่วนบริวารจำนวนหนึ่งก็ถูกเนรเทศออกไปอยู่นอกเขตพระนครด้วยเช่นกัน ต่อมาเมื่อภายหลังที่สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์ จึงได้โปรดฯ ให้ชาวเวียดนามเหล่านี้กลับมาทำนกอาศัยในกรุงเทพมหานครได้ตั้งเดิม อีกทั้งพระราชทานเงินทอง อาหารและเสื้อผ้า และให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตเดิมที่เคยอยู่อาศัยในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี คือที่หนองระโหน ตำบลบ้านหม้อ ซึ่งคือ ถนนพารุคในปัจจุบัน และอีกที่หนึ่งคือตำบลบางโพ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ. 2325-2352) อีกเช่นกัน ฮ่องเชียงสี่หรือเหิงยงฟุกอันท์ เจ้าเมืองไซ่ง่อน นัคดาขององเชียงซุน เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพร้อมข้าบริวารและทหารเวียดนามโดยลี้ภัยกบฏไคเซินมาด้วยกัน ทำนกออยู่ที่เกาะกระบือใน พ.ศ. 2324 พระยาชลบุรีลาดตระเวนพบเข้าจึงได้นำมาเข้าเฝ้าใน พ.ศ. 2326 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงกรุณาต่อองเชียงสี่อย่างจริงจัง โปรดฯ ให้ทำนกออยู่กับบริวารที่ได้บ้านต้นสำโรง ตำบลนอกกระบือ (คอกควาย) ริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา (ปากคลองผดุงกรุงเกษม) ทรงชุบเลี้ยงเทียบเท่าเจ้าเขมร คือ พระราชทานเบี้ยหวัดเงินปี ปีละ 5 ตำลึง เครื่องยศอันมี พานหมาก คนโทกลดกันสั้น บริวารญาติวงศ์ที่ติดตามมาก็ได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเช่นกัน และชุบเลี้ยงพวกเวียดนามข้าราชการให้ขึ้นกรมต่างๆ นอกจากนั้นทรงมีพระบรมราชโองการมายังเจ้าเมือง กรมการเมืองสมุทรปราการ ให้ปล่อยพวกเวียดนามที่เป็นพรรคพวกของเชียงสี่เข้าออกทำมาหากินในท้องทะเลได้โดยสะดวกในคราวที่ลี้ภัยมาครั้งแรก บริวารที่ติดตามมายังกรุงเทพฯ มีประมาณ 20 คน ต่อมาพวกเวียดนามที่สนับสนุนพระองค์ได้พากันทยอยเดินทางจากเวียดนามเข้ามาในไทยส่วนมากพักอยู่แก่จันทบุรี เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงส่งกองทัพไปช่วยองเชียงสี่สู้รบปราบปรามกบฏไคเซินในเวียดนามสองครั้ง (พ.ศ. 2326 และ พ.ศ. 2327) ปรากฏว่าพ่ายแพ้มาทั้งสองครั้งนั้น มีทหารเวียดนามในกองทัพขององเชียงสี่ได้ติดตามองเชียงสี่กลับมายังกรุงเทพฯ อีก ในครั้งนี้เป็นขุนนางและนายทหาร 28 คน เป็นทหารและกลาสีชั้นนายพลราว 200 คน มากับเรือสำเภา 5 ลำ นอกจากนั้นพวกเวียดนามที่สวามิภักดิ์ต่อตระกูลเหิงยงก็ได้แตกขานเซ็นหลบซ่อนพวกไคเซินและพาครอบครัวลี้ภัยเข้ามาในเขตไทย โดยเฉพาะพวกเวียดนามได้จากไซ่ง่อนอาจประมาณจำนวนได้ราวพันคน

เมื่อจำนวนเพิ่มมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้องเชียงสี่ย้ายไปพำนัก ณ ตำบลโคกหลวง

องเชียงสี่ ได้ตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณพระเจ้าอยู่หัวโดยได้ถวายลูกผู้น้องซึ่งเป็นพระธิดาขององเชียงซุน หรือ เหงเวียนเพือก ชวน ให้เป็นพระสนม พระธิดาองค์นี้มีชื่อเต็มว่า เหงเวียนเพือกหง็อก ธง (Nguyen Phuoc Ngoc Thong) แต่คนไทยเรียกว่า โก เงิน (Co Ngan)

นอกจากนี้ ฮ่องเชียงสือ ยังเป็นทัพหน้าเข้าร่วมทำสงครามกับพม่าในปี พ.ศ. 2328 และได้รับชัยชนะ ในปี พ.ศ.2329 ฮ่องเชียงสือ ได้ช่วยปราบกบฏแจกมลายู โดยให้ทหารเวียดนามต่อเรือรบสิบลำและคอยกบฏอยู่ที่เกาะช้าง อีกทั้งให้ เล วัน กุง (Le Van Chung) คนของตนนำกำลังเข้าช่วยสมเด็จพระบวรราชเจ้าบรมพงศาภิมงคลปราบกบฏจนสำเร็จ

ฮ่องเชียงสือได้หนีออกจากกรุงเทพเพื่อกลับไปสู้รบเพื่อที่บ้านเมืองคืน โดยได้พำนักอยู่ที่เกาะกูดก่อนในช่วงแรก และได้เขียนหนังสือกราบทูลถวายบังคมลาไว้ที่โต๊ะขุนชาว

“ข้าพระพุทธเจ้าองเชียงสือเข้ามาพึ่งพระบรมบุญญาภิหาร ทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงได้ความสุข บัดนี้มีความวิตกถึงบ้านเมืองนัก ครั้นจะกราบทูลถวายบังคมลากลับไปก็เกรงพระราชอาญา จึงต้องคิดอ่านหนีไปด้วยความจำเป็น ไซ้จะคิดอ่านกบฏกลับมาประทุษร้ายนั้นหามิได้ ขอเป็นข้าทูลละอองธุลีพระบาทไปกว่าจะสิ้นชีวิต ซึ่งถวายบังคมลาไปนี้ จะไปตั้งช่องสุมเกลี้ยกล่อมผู้คนเข้ามาตีเอาเมืองคืนให้จงได้ แม้จะขัดสนปืนกระสุนดินดำ เหลือกำลังประการใด ก็จะไม่บอกเข้ามารับพระราชทานกระสุนดินดำ และกองทัพออกไปช่วย กว่าจะสำเร็จการสงคราม คืนเอาบ้านเมืองได้แล้ว จะขอเป็นบ้านเมืองขึ้นขอบขัณฑสีมาสืบไป”

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงทราบความในจดหมายก็มีได้มีพระบรมราชโองการห้ามกรมพระราชวังบรมมหาสุรสีหนาทติดตามไปจับองเชียงสือ

แม้ ฮ่องเชียงสือ จะจากกรุงเทพไปแล้ว แต่ก็ได้ส่งสาส์นมาขอความช่วยเหลือด้านอาวุธเสบียง บางครั้งบางครั้งว่าซึ่งพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงให้ความช่วยเหลือไปและเมื่อ ฮ่องเชียงสือ ตีเมืองไช่จ๋องอัน คัง นาย (Dong Nai) และบา เรีย (Ba Ria) ได้ในปีพ.ศ. 2231 ก็ได้ส่งต้นไม้ทองมาถวายพระเจ้าอยู่หัวเป็นครั้งแรก และต่อมาได้ส่งมาอย่างน้อยอีก 6 ครั้ง หลังจากที่ได้สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิฉินหลอง (Gia Long) ที่เมืองเว้ ในปี พ.ศ. 2345 แล้วก็มีได้ส่งต้นไม้ทองเงินมาอีก แต่ก็ยังคงถวายบรรณาการ สิ่งของเป็นครั้งคราว รวมเวลาที่องเชียงสือ มาพำนักอาศัยอยู่ในประเทศสยามเป็นเวลา 4 ปี

แม้องเชียงสือ จะจากกรุงเทพไปแล้ว แต่บริวารผู้ติดตามบางส่วนยังคงเลือกที่จะอยู่สยามต่อไป พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจึงได้ทรงย้ายพวกเวียดนามเหล่านี้จากคอกกระบือมารวมอาศัยอยู่ที่ตำบลบางโพ รวมทั้งไพร่พลที่แม่ทัพเวียดนาม เหงวียนหวึงด๊ก (Nguyen Huynh Duc) ผู้เคยคุมทัพทางใต้ขององเชียงสือ ที่ได้แพ้กบฏไต เชนในปี 2326 ได้ลี้ภัยเข้ามาในสยามโดยผ่านลาว และส่วนหนึ่งในจำนวนทั้งหมด 5,000 คนที่เข้ามาสมัครใจอยู่กรุงเทพต่อไปเมื่อเหงียนหวึงด๊ก กลับไปแล้ว และได้ตั้งบ้านเรือนร่วมกับชาวเวียดนามที่บางโพ

² เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1, หน้า 89.

ส่วนพวกที่นับถือคริสต์นั้นแยกไปอยู่ที่สามเสนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา พวกชาวเวียดนามกลุ่มนี้เองเป็นผู้ช่วยบาทหลวงฝรั่งเศสสร้างโบสถ์หลายแห่งขึ้น จนเกิดปัญหาแย้งชิงกันระหว่างชาวเวียดนามพุทธและคริสต์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่มีคนเวียดนามมาจากตังเกี๋ย (VinhBac Bo) โดยทางบก และอยู่เกาะกลุ่มเป็นหมู่บ้านต่างหากในบริเวณเดียวกัน บ้านญวนสามเสนนับแต่นั้นมาคึกคักขึ้นมาก เป็นหมู่บ้านเวียดนามใหญ่ที่สุดในประเทศไทยในขณะนั้น

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2367-2394)การอพยพของชาวเวียดนามเข้ามาในไทยมีน้อยลง เมื่อมีการเซ็นสัญญาระหว่างสยามฝ่ายไทย – เวียดนาม – กัมพูชา ในวันที่ 26 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2390จากนั้นการไปมาติดต่อระหว่างประเทศชาวเวียดนามมีบ้างแต่น้อยมาก การอพยพเข้ามาเมืองสยามของชาวเวียดนามก็ขาดช่วงไป

การเข้ามาของชาวเวียดนามเป็นการเข้ามาในฐานะเชลยเป็นส่วนใหญ่ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่าในปี พ.ศ.2377 แม่ทัพไทยในกัมพูชากวาดต้อนชาวเวียดนามนับถือศาสนาคริสต์ในกัมพูชานำมาเป็นเชลยศึกของสยามประมาณ 300 คน ซึ่งถูกนำเข้ามายังกรุงเทพฯ ต่อมาในปี พ.ศ.2383 จำนวนเชลยศึกของสยามเพิ่มขึ้นอีก 200 คน หลังจากนั้นบางส่วนก็ได้กลับเวียดนาม

การกวาดต้อนเชลยชาวเวียดนามมีเหตุผลบางประการคือ เพื่อชดเชยกำลังคนขาดแคลนเนื่องจากสงคราม และเพื่อนำตัวเชลยไปใช้เป็นรางวัลให้แก่ขุนนางตามฐานะและบรรดาศักดิ์ของขุนนางนั้นๆ เป็นการตอบแทนคุณความดีที่ผู้นั้นมีต่อประเทศชาติและราชสำนักไทย

ถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว(พ.ศ. 2394-2411)ได้มีพวกเวียดนามลี้ภัยการเมืองและศาสนาอาศัยอยู่ในไทยเป็นจำนวนมากและนับเป็นครั้งแรกในรัชกาลนี้ที่ไทยได้แสดงความเอาใจใส่เรื่องการลี้ภัยของคนเวียดนามและกระตือรือร้นเตรียมรับเหตุการณ์ที่จะมีการลี้ภัยขึ้นอย่างจริงจัง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความยินดีที่จะรับเอาชาวเวียดนามไว้ในประเทศ โดยมีพระบรมราชโองการว่า

“...พวกญวนเข้ารีตที่เมืองเว้ เมืองโจดก และไซ่ง่อน มีมากตลอดขึ้นมาถึงเมืองโจดก ลำน้ำเมืองตังเกี๋ย เมืองกวางเบือง ต่อเขตแดนแขวงเมืองพวร แลหัวเมืองลาวฟากโขงตะวันออก ถ้าญวนเข้ารีตทนมมือญวนไม่ได้คงพาครอบครัวหลบหนีมาทางเมืองมหาไชย เมืองพวร กับเมืองหลวงพระบาง หนองคาย นครพนมเขตแดนติดต่อกัน ให้เจ้าเมืองหลวงพระบาง พระพนมนคราปุริก พระประทุมเทวาภิบาล ท้าวเพี้ยมีปัญญา คุมไพร่ออกลาดตระเวนพบปะญวนเข้ารีตแตกหนีมาก็ให้พูดจาชักชวนเข้ามาไว้ในเมืองหลวงพระบาง เมืองหนองคาย เมืองสครนนครพนมให้จงมาก...”

พวกเวียดนามลี้ภัยทางศาสนาส่วนมากอยู่ทางตอนใต้ของประเทศเวียดนามเดินทางโดยทางเรือเลียบมาทางชายฝั่งเขมรมายังบริเวณชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือใต้ของสยามและได้กระจายกัน

อยู่เป็นกลุ่มตามเมืองสำคัญ เช่น จันทบุรี ขลุง ตราด ระยอง ชลบุรี สมุทรสงคราม ส่วนพวกที่เข้ามาตามลำน้ำเจ้าพระยาได้ขึ้นบกที่กรุงเทพฯ อยุธยา และนครสวรรค์ (ปากน้ำโพ) จำนวนผู้ลี้ภัยคราวนี้มีประมาณ 5,000 คนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พวกเวียดนามที่ลี้ภัยทางการและพวกที่ลี้ภัยศาสนาเดินทางเข้ามาโดยผ่านทางประเทศลาวและมาอยู่ในบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง พวกเวียดนามที่มาจากเมืองในเขตอันนัมตอนเหนือ เช่น เมืองทันหัว (ThanhHua) แง่อาณ (Nghe An) และฮาตินฮ์ (Ha Tinh) มักมาอาศัยบนฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำโขง พวกเวียดนามหลายร้อยคนได้อาศัยอยู่ที่เมืองท่าอุเทน ไซบุรี หนองคาย นครพนม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการให้ผู้ปกครองหัวเมืองลาว จัดลาดตระเวนเกลี้ยกล่อมพวกเวียดนามลี้ภัยที่เดินทางเข้ามาทางเขตลาวให้เข้ามาอยู่ในเขตไทยให้ได้มากเช่นกัน อย่างไรก็ตามพวกเวียดนามที่เกลี้ยกล่อมมานั้นเป็นพวกเวียดนามที่หนีความอดอยากมาทั้งสิ้น ด้วยเนื่องจากเกิดภัยแล้งในเวียดนามเป็นเวลานาน การเกลี้ยกล่อมดำเนินมาจนถึง พ.ศ. 2405 ปรากฏว่าได้คนเวียดนามเป็นจำนวน 133 คน โปรดฯให้ทำมาหากินอยู่ในเขตเมืองนครพนมและสกลนคร ชาวเวียดนามที่ต้องลี้ภัยทางศาสนามายังประเทศไทยนั้น เนื่องจากการที่พระจักรพรรดิมีนมางทรงนำนโยบายการกดขี่ข่มเหงพวกที่นับถือคริสต์ศาสนากลับมาใช้อีก ทรงออกพระราชกฤษฎีกาจนถึงขั้นประหารพวกที่นับถือคริสต์ศาสนาโดยทั่วไปใน พ.ศ. 2377 อย่างไรก็ตามในสมัยพระจักรพรรดิมีนมาง การข่มเหงพวกที่นับถือคริสต์ศาสนาไม่เด็ดขาดรุนแรงเท่ากับในรัชกาลต่อมา คือ สมัยพระจักรพรรดิคือตี้ก (พ.ศ. 2391-2426) พระจักรพรรดิคือตี้กทรงใช้นโยบายนี้ตอบโต้การแทรกแซงทางการเมืองการปกครองเวียดนามของพวกบาทหลวงและนักสอนศาสนาชาวตะวันตก โดยให้ทำลายชีวิตและหมู่บ้านพวกเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนา ชาวเวียดนามเข้ารับนับถือคริสต์ศาสนาหลายพันคนถูกประหารชีวิตเมื่อฝรั่งเศสใช้กำลังบุกเมืองท่าตูราน(ดานัง) เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2401 และรุกรานจนได้เข้าครอบครองแคว้นโคชินจีนนั้น พระจักรพรรดิทรงเข้าพระทัยว่าพวกเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนาสนับสนุนพวกฝรั่งเศส จึงทรงกดขี่กระทำการทารุณกรรมพวกเวียดนามเหล่านี้รุนแรงขึ้น

อย่างไรก็ดี ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสเริ่มบุกเวียดนามโดยยึดเมืองตูรานและเวียดนามสู้รบกับฝรั่งเศสและพ่ายแพ้จนต้องตกอยู่ในฐานะรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2427 ทำให้มีชาวเวียดนามหลบหนีลี้ภัยสงครามเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวเวียดนามที่หลบหนีการปกครองของฝรั่งเศสและพวกชาตินิยมต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งได้กลายเป็นปัญหาสำหรับไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

3.2 การอพยพของชาวเวียดนามหลังการเกิดรัฐชาติ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411-2459) ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 หลังจากที่ฝรั่งเศสยึดครองเวียดนามได้แล้ว ฝรั่งเศสดำเนินนโยบายปกครองแบบกษัตริย์บริดต่อประชาชนเวียดนามทุกๆ ชนชั้น ชาวนาเป็นชนชั้นที่ถูกบังคับ กดขี่มากที่สุด เพราะถูกกดขี่ทั้งจากเหล่าศักดินา เจ้าของที่ดินและจากฝรั่งเศส ทำให้ชาวนาเหล่านี้ต้องหนีออกจากเวียดนามเพื่อหนีการกดขี่ของฝรั่งเศสและหาที่ทำกินใหม่ นอกเหนือจากชาวนาแล้ว ประชาชนทั่วไปที่มีฝีมืออาชีพทำนาก็หนีการกดขี่ และความขาดแคลนอัตรัดเช่นกัน เพราะผลผลิตต่างๆ ที่ชาวเวียดนามผลิตได้ จะถูกฝรั่งเศสนำไปใช้ และเหลือเพียงส่วนน้อยที่ชาวเวียดนามทั่วไปจะนำไปใช้ได้ ชาวเวียดนามเหล่านี้จะเดินทางข้ามภูเขาเจื่องเซิน (Truong Son) มายังประเทศลาว และมุ่งหน้ามายังแม่น้ำโขงและข้ามมายังประเทศสยาม

นอกเหนือจากเหตุผลของการหนีการกดขี่ ความยากจนอัตรัดของชาวนาและประชาชนชาวเวียดนามโดยทั่วไปแล้ว ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ยังมีกลุ่มคนรักชาติที่ต่อต้านและต่อสู้กับฝรั่งเศสได้หลบหนีถอยร่นเข้ามายังประเทศลาวซึ่งก็เป็นดินแดนที่มีกองกำลังของฝรั่งเศสอยู่ทั่วไป จึงได้เข้ามาอาศัยพักพิงหลบภัยและเพื่อสร้างฐานหรือขบวนการกู้ชาติในประเทศสยามด้วยเช่นกัน ประกอบกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ นโยบายปฏิรูปประเทศและนโยบายต่อต้านฝรั่งเศสของพระองค์ได้เอื้ออำนวยและดึงดูดชาวเวียดนามซึ่งกำลังหาแผ่นดินทำกินและหลบภัยจากฝรั่งเศสอยู่ ให้เข้ามายังแผ่นดินสยาม

จากนโยบายปฏิรูปประเทศในช่วงสมัยนี้ จึงทำให้แรงงานเป็นที่ต้องการและทำให้ชาวเวียดนามที่เข้ามาในอีสานสมัยนี้ได้รับการต้อนรับและอำนวยความสะดวกจากรัฐบาลสยาม ดังเช่นการลดค่าส่วยให้แก่ชาวเวียดนามเข้าเมืองขณะนั้น ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไทยระบุไว้ว่า รัชกาลที่ 5 มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการลดค่าส่วยถึงอย่างน้อยสองครั้งว่าชาวญวนผู้ซึ่งหนีร้อนมาพึ่งเย็น ให้เก็บค่าส่วยยิ่งน้อยยิ่งดี พอที่ให้เรารู้สึกว่าเป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินของเรา และยังทรงให้ถือว่าชาวเวียดนามในสยามเป็น “ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน” ของพระองค์ เช่นเดียวกับคนไทย และไม่ให้อธิวว่าคนเวียดนามในสยามเป็นคนต่างชาติอีกต่อไป³

หลังจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวเวียดนามก็ยังคงเดินทางเข้ามายังสยาม ด้วยเหตุผลของความอดอยาก เหตุผลทางการเมือง ดังเช่นการเข้ามาเคลื่อนไหวต่อสู้ฝรั่งเศส การเข้ามาหลบภัยบนแผ่นดินสยามทั้งในระหว่างปี พ.ศ.2453-2463 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อฐานการเคลื่อนไหวของขบวนการกู้ชาติ ในกวางตุ้งที่มีชื่อว่า สมาคมสหายุวชนเวียดนามปฏิวัติ (Viet Nam Thanh nice Cachmang Dong chi hoi หรือ Vietnamese Revolutionary Youth League)

³ อ่างแล้ว, ศุสดี จันทวิมล. *เวียดนามในเมืองไทย*. หน้า 54.

ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2468 ได้ถูกกองกำลังของเจียง ไค เช็ก ปราบปรามในปี พ.ศ.2470 พร้อมๆ กับกลุ่มคอมมิวนิสต์จีน ทำให้ชาวเวียดนามที่เคลื่อนไหวต่อต้านทั้งหลาย รวมถึงโฮจิมินห์ต้องหนีออกจากประเทศจีนและแสวงหาฐานในการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสแห่งใหม่ซึ่งแผ่นดินสยาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสถานที่ๆ เหมาะสมยิ่ง และในเวลาต่อมา คือ ในปี พ.ศ.2471-2472 โฮจิมินห์ก็ได้เข้ามาเคลื่อนไหวในสยามด้วย

ครั้นในช่วงปี พ.ศ.2473-2483 การเข้ามาประเทศไทยของชาวเวียดนามในช่วงนี้ ด้วยเหตุผลของการหนีการปราบปรามของฝรั่งเศส ดังเช่น ในกรณีกบฏโซเวียต-เหงะ ดิ่งห์ในปี พ.ศ.2473 ซึ่งมีศูนย์กลางปฏิบัติการอยู่ที่จังหวัดเหงะ อาน (Nghe An) และท่า ดิ่งห์ (Ha Tinh) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและหลังสงครามโลกครั้งที่สองด้วยเหตุการณ์การปราบปรามของฝรั่งเศสหลังจากที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่สองในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2488 และหลังจากนั้น ฝรั่งเศสได้เข้ามามีอำนาจเหมือนเดิม

3.3 ยุคการอพยพมายังประเทศไทยของชาวเวียดนามในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

นับจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลง ฝรั่งเศสได้พยายามที่จะยึดพื้นที่ต่างๆ คืนและได้ใช้ความพยายามถึง 8 เดือน ในการยึดท่าแขก (ซึ่งขึ้นอยู่กัับแขวงคำม่วน ตั้งอยู่ข้ามกับจังหวัดนครพนม) โดยได้พยายามยึดพื้นที่รอบนอกเมืองท่าแขก แต่ถูกทหารเวียดนามและทหารลาวตีได้ จนต้องถอยไปทุกครั้ง จนกระทั่งในวันที่ 21 มีนาคม 2489 เมืองท่าแขกจึงถูกโจมตีและถูกฝรั่งเศสยึดได้

การปราบปรามของกองกำลังฝรั่งเศสท่าแขก แขวงคำม่วน ที่เรียกกันว่า “เหตุการณ์ที่ท่าแขก” หรือ “เหตุการณ์วันท่าแขกแตก” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “วันท่าแขกแตก” อันเป็นการปราบปรามที่รุนแรงและโหดเหี้ยมที่สุด นำไปสู่การอพยพครั้งใหญ่ของชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่บนฝั่งลาวไปยังฝั่งไทยที่จังหวัดนครพนม การอพยพของชาวเวียดนามมายังฝั่งไทยมิได้เกิดขึ้นแต่ที่ท่าแขกเท่านั้น แต่เกิดขึ้นจากหลายๆ เมืองริมฝั่งแม่น้ำโขง ก่อนและหลังวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2489 ดังเช่น การอพยพจากสะหวันเขตซึ่งได้เสียให้แก่ฝรั่งเศสไปในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2489 ด้วยความช่วยเหลือของทหารจีนก๊กมินตั๋งและทหารอังกฤษและเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาสัก การยึดเมืองสะหวันนะเขตของฝรั่งเศสนี้ ทำให้ชาวเมืองสะหวันนะเขต ชาวเวียดนาม กองกำลังรักชาติลาวและกองกำลังกู้ชาติเวียดนามจากสะหวันนะเขตหนีข้ามแม่น้ำโขงมายังฝั่งไทยและอีกส่วนหนึ่งหนีไปทางเซโปน (Xepon) บนเส้นทางหมายเลข 9 สำหรับนครเวียงจันทน์นั้นถูกฝรั่งเศสเข้ายึดได้ในวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2489 ชาวเวียดนามจึงได้หนีการสู้รบและข้ามแม่น้ำโขงมายังฝั่งไทยที่อำเภอศรีเชียงใหม่ กองกำลังกู้ชาติลาวและเวียดนามบนฝั่งลาวในจังหวัดต่างๆ ก็ได้หนีแยกย้ายปะปนอยู่กับชาวบ้านตามริมแม่น้ำโขง ตั้งแต่เชียงแสน หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี และได้ข้ามโขงไปชุม

โจมตีทหารฝรั่งเศส เป็นครั้งคราว มีหลายครั้งเช่นกันที่ทหารฝรั่งเศสได้โจมตีตอบโต้เข้ามาถึงฝั่งไทยดังเช่น เหตุการณ์ที่ท่าบ่อจังหวัดหนองคายที่ทหารฝรั่งเศสระดมยิงเข้ามายังที่พักชาวเวียคนาม ทำให้เด็กผู้ใหญ่เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก⁴

สำหรับการอพยพจากท่าแขกนั้น ในวันที่ 17 มีนาคม ก่อนที่ท่าแขกจะถูกฝรั่งเศสยึด คณะกรรมการป้องกันเมืองท่าแขกได้มีมติให้ทำการอพยพผู้หญิง คนแก่และเด็ก ทั้งชาวเวียคนาม ชาวลาวและชาวต่างชาติอื่นๆ มาয়ฝั่งไทยก่อน ส่วนชายฉกรรจ์ยังคงอยู่เพื่อสู้กับกองกำลังฝรั่งเศสก่อน ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมในขณะนั้นซึ่งเป็นเสรีไทยคนหนึ่งได้รับการร้องขอความช่วยเหลือจากนายพลสิงคโปร์ จึงได้จัดที่พักชั่วคราว ดังเช่น ที่วัดป่า วัดโพนแก้ว วัดโอกาส วัดศรีษะเกษ และในโรงเรียนอีกหลายแห่ง นอกจากนั้นชาวเมืองนครพนมหลายครอบครัวยังได้จัดเตรียมบ้านของตนไว้ให้พักพิง

คณะอำนวยการอพยพเมืองท่าแขกกับทางจังหวัดนครพนม อีกทั้งชาวลาวและชาวเวียคนามที่อาศัยอยู่ที่ท่าอุเทน จังหวัดนครพนมได้ระดมเรือทุกขนาดมาไว้ที่ท่าแขกเพื่อทำการอพยพผู้คน ซึ่งได้เริ่มขึ้นในช่วงพลบค่ำของวันที่ 17 มีนาคม และสิ้นสุดในช่วงเช้าของวันที่ 18 มีนาคม ด้วยความราบรื่น แม้ว่าจะได้รับการอพยพคนล่องหน้า แต่การสูญเสียชีวิตจากการต่อสู้และถูกปราบปรามจากฝรั่งเศสท่าแขกในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2489 ก็มีจำนวนมากมาย

ตัวเลขชาวเวียคนามที่หนีการสู้รบและปราบปรามของฝรั่งเศสมาจากจังหวัดฝั่งลาวในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2489 ไม่เป็นที่แน่ชัดและเป็นตัวเลขการประมาณการทั้งจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย นักวิชาการ นักเขียนต่างชาติและลาวเท่านั้น จากการประมวลตัวเลขจากหลายแหล่ง พอสรุปได้ว่าชาวเวียคนามที่หนีการสู้รบและปราบปรามของฝรั่งเศสมาจากจังหวัดฝั่งลาวในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2489 มีจำนวนทั้งสิ้น 40,000 โดยประมาณ และตามข้อมูลของขจัดภัย บุษย์พัฒน์ ในหนังสือ “ญวนอพยพ” กล่าวว่าทางการไทยประมาณว่าจำนวนคนเวียคนามทั้งหมดที่อพยพมาจากลาวและกัมพูชามีจำนวนประมาณ 46,700 คน ชาวเวียคนามอพยพเหล่านี้ส่วนใหญ่ปัจจุบันยังคงพำนักอยู่ในอีสานนั่นเอง

3.4 ยุคการอพยพชาวเวียคนามจากจังหวัดหนองคายไปยังจังหวัดพัทลุง ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม(พ.ศ.2496)

เมื่อครั้งที่ชาวเวียคนามได้อพยพเข้ามาครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.2488-2489 ต่างก็แยกย้ายไปตามจังหวัดต่าง ๆ ถึง 56 จังหวัด ในช่วงแรกทางราชการไม่ได้กำหนดเขตให้อยู่อาศัย แต่ต่อมามีการ

⁴ สุพจน์ ด้านตระกูล(เรียบเรียง).นายพลสิงคโปร์กับการอภิวัฒน์ในประวัติศาสตร์ลาว.สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม(ประเทศไทย) :กรุงเทพฯ, หน้า 70.

กำหนดเขตจังหวัดอยู่อาศัยแก่ชาวเวียดนามอพยพ เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ทางารเกิดความหวาดระแวงว่าชาวเวียดนามอาจเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงของชาติได้โดยทางการให้เหตุผลว่าเพื่อความสะดวกในการอยู่อาศัยในระหว่างรอการอพยพกลับภูมิลำเนาเดิมของตน

การกำหนดเขตจังหวัดอยู่อาศัยแก่ชาวเวียดนามอพยพซึ่งมีลำดับในการปฏิบัติดังนี้

1. ตามหนังสือเลขที่ 418/2492 ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2492 ทางราชการได้กำหนดให้ชาวเวียดนามอพยพไม่ว่าจะอยู่อาศัยในจังหวัดใดก็ตามให้อพยพไปรวมกันอยู่ได้เฉพาะใน 12 จังหวัด คือ เชียงราย น่าน อุตรดิตถ์ เลย อุบลราชธานี หนองคาย นครพนม บัรีรัมย์ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ปราจีนบุรี ตราด ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนที่ทางราชการเคยจัดให้ชาวเวียดนามอยู่เป็นหมวดหมู่มาแต่เดิมก่อนแล้ว ให้คงอยู่ต่อไปตามเดิม และกำหนดให้อยู่ในจังหวัดที่มีชายแดน แต่อนุโลมให้อยู่ได้คือ อุตรธานี ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด สกลนคร ชัยภูมิ และกาฬสินธุ์
2. ในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2493 รัฐบาลได้มีคำสั่งแก้ไขระเบียบปฏิบัติตามหนังสือเลขที่ 418/2492 ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2492 กำหนดเขตพักอาศัยของชาวเวียดนามขึ้นใหม่ และสั่งให้ชาวเวียดนามอพยพเดินทางไปยังจังหวัดควบคุมใหม่ภายใน 1 เดือน ซึ่งประกอบด้วย 8 จังหวัดด้วยกันคือ หนองคาย สกลนคร นครพนม อุบลราชธานี อุตรธานี ขอนแก่น ปราจีนบุรี และศรีสะเกษ ในการขนย้ายคนเวียดนามไปยัง 8 จังหวัดดังกล่าว ทางราชการออกเงินช่วยเหลือในการขนย้ายสิ่งของตามความจำเป็น
3. จากนั้นคำสั่งด่วนลงวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2493 กำหนดให้จำกัดเขตอาศัยเหลือ 5 จังหวัด คือ หนองคาย สกลนคร นครพนม อุบลราชธานีและปราจีน
4. ในปี พ.ศ.2496 รัฐบาลได้กำหนดเขตอาศัยเพิ่มขึ้นอีก 3 จังหวัด เป็น 8 จังหวัด จังหวัดที่เพิ่มขึ้นได้แก่ อุตรธานี สุราษฎร์ธานี พัทลุง ความพยายามที่จะเพิ่มเขตควบคุมในปี 2496 นี้ มีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลไทยเห็นว่า ในการสู้รบระหว่างฝ่ายเวียดนามกับฝรั่งเศสในประเทศลาวและเวียดนาม ชาวเวียดนามที่จังหวัดหนองคาย สกลนคร นครพนม ได้ให้ความช่วยเหลือพวกทหารฝ่ายเวียดนามห้อย่างเปิดเผย อีกทั้ง มีการฝึกอบรบเด็กหนุ่มเพื่อส่งไปช่วยเวียดนามรบ มีการเรียไรเงินส่งไปช่วยเหลือและโฆษณาสนับสนุนเวียดนามห้อย่างเปิดเผย เจ้าหน้าที่ไทยจึงได้จับกุมชาวเวียดนามในจังหวัดดังกล่าว จำนวนรวม 831 คน เดิมที่จะส่งตัวไปควบคุมไว้ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แต่ในที่สุดมิได้ส่งไป ตามเหตุผลของทางการไทยให้เหตุผลว่า ด้วยเห็นว่าจะไม่ปลอดภัยและเกรงว่าจะไปแย่งอาชีพคนไทย จึงได้ส่งคนเวียดนามอพยพจากจังหวัดหนองคายจำนวน 705 คน ไปอยู่จังหวัดพัทลุงและนอกจากนี้ ยังได้ส่งชาวเวียดนาม

จากจังหวัดสกลนคร นครพนม จำนวน 126 ไปอยู่จังหวัดสุราษฎร์ธานี สาเหตุที่สำคัญ และที่แท้จริงที่ส่งชาวเวียดนามไปที่จังหวัดพัทลุงและสุราษฎร์ธานี เนื่องจากรัฐบาลไทยพยายามขัดขวางไม่ให้ชาวเวียดนามบางส่วนในจังหวัดในอีสานให้การสนับสนุน การสู้รบของเวียดมินห์ในการต่อต้านฝรั่งเศส ในลาว ไม่ว่าจะด้วยการเรียกรับเงิน เครื่องอุปโภคบริโภคและส่งอาวุธไปช่วย อีกทั้ง จับกุมชายฉกรรจ์ที่ถูกสงสัยว่ามีความ เลื่อมใสในตัวโฮจิมินห์

5. ต่อมาในปี 2503 อันเป็นช่วงสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นปีที่กำลัง ดำเนินการส่งชาวเวียดนามอพยพกลับไปยังเวียดนามเหนือ ทางราชการได้อนุญาตให้ ชาวเวียดนามอาศัยอยู่ที่จังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการตรวจสอบ จำนวนของชาวเวียดนาม และสะดวกต่อการขนส่งชาวเวียดนามไปทางรถไฟเพื่อไปลง เรือที่ท่าเรือคลองเตยที่กรุงเทพฯ ทั้งนี้เพราะอุดรธานีเป็นศูนย์กลางสำหรับจัดส่ง เวียดนามอพยพกลับ และเป็นจุดศูนย์กลางที่ คณะกรรมการจัดส่งเวียดนามอพยพ (ฝ่าย เวียดนามเหนือ) จากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต้องเดินทางมา ประชุมกันสม่ำเสมออยู่แล้ว (อุดรธานีเป็นจังหวัดเขตอาศัยที่ได้รับการอนุญาตไปแล้ว ในปี 2496)
6. ในปี 2515 อำเภอยโสธรได้ยกระดับเป็นจังหวัด ดังนั้น เขตควบคุมจึงเพิ่มขึ้นอีก 1 จังหวัดเป็น 9 จังหวัด และในปี 2525 อำเภอมุกดาหารก็ได้ยกระดับเป็นจังหวัดอีก เช่นกัน ทำให้เขตควบคุมเพิ่มขึ้นเป็น 10 จังหวัด
7. กระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจตามมาตรา 17 แห่ง พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 (1979) ประกาศคำสั่งลงวันที่ 22 ส.ค. 2537 ให้ชาวเวียดนามอพยพอาศัยอยู่ในประเทศ ไทยได้เป็นการชั่วคราวในเขตที่พักอาศัย 13 จังหวัด คือ หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี สกลนคร นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร ปราจีนบุรี สระแก้ว สุราษฎร์ธานี และพัทลุง จังหวัดที่เพิ่มขึ้นมาเนื่องจากการเลื่อนฐานะได้แก่ หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ และสระแก้ว

โดยเหตุผลที่แท้จริงของการควบคุมและกำหนดที่อยู่อาศัยของชาวเวียดนามอพยพก็คือ ความพยายามที่จะแยกหรือกีดกันชาวเวียดนามในจังหวัดในภาคอีสาน ที่อยู่ใกล้แม่น้ำโขงให้ขาด จากการติดต่อกับชาวเวียดนามที่เคลื่อนไหวต่อต้านฝรั่งเศสในลาวนั่นเอง